

W PROSTOCIE TKWI SIŁA

wydanie IV

Handel opcjami

dla
bystrzaków

Analizuj i handluj opcjami
jak profesjonalista

Zarabiaj i ograniczaj ryzyko
na każdym rynku

Bądź o krok przed
sztuczną inteligencją!

Joe Duarte, MD

34 lata temu w ramach hobby
zajął się handlem akcjami i opcjami

Tytuł oryginału: Options Trading For Dummies, 4th Edition

Tłumaczenie: Anna Zawia, Tadeusz Zawia

ISBN: 978-83-283-9005-8

Original English language edition Copyright © 2022 by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form. This translation published by arrangement with John Wiley & Sons, Inc.

Oryginalne angielskie wydanie © 2022 by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. Wszelkie prawa, włączając prawo do reprodukcji całości lub części w jakiegokolwiek formie, zarezerwowane. Tłumaczenie opublikowane na mocy porozumienia z John Wiley & Sons, Inc.

Translation copyright © 2023 by Helion S.A.

Wiley, the Wiley Publishing Logo, For Dummies, Dla Bystrzaków, the Dummies Man logo, Dummies.com, Making Everything Easier and related trade dress are trademarks or registered trademarks of John Wiley and Sons, Inc. and/or its affiliates in the United States and/or other countries. Used by permission.

Wiley, the Wiley Publishing Logo, For Dummies, Dla Bystrzaków, the Dummies Man logo, Dummies.com, Making Everything Easier i związana z tym szata graficzna są markami handlowymi John Wiley and Sons, Inc. i/lub firm stowarzyszonych w Stanach Zjednoczonych i/lub innych krajach. Wykorzystywane na podstawie licencji.

Wszystkie pozostałe znaki handlowe są własnością ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<https://dlabystrzakow.pl/user/opinie/haopb4>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel. 32 230 98 63

e-mail: dlabystrzakow@dlabystrzakow.pl

WWW: <https://dlabystrzakow.pl>

Printed in Poland.

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę

- Księgarnia internetowa
- Lubię to! » Nasza społeczność

Spis treści

O autorze	11
Dedykacja	11
Podziękowania autora	11
Wstęp	13
O książce	14
Naiwne założenia	15
Ikony użyte w książce	16
Oprócz książki	17
Co dalej?	17

CZĘŚĆ 1: ROZPOCZĘCIE HANDLU OPCJAMI 19

ROZDZIAŁ 1: Handel opcjami i Ty, inwestor indywidualny	21
Przeprogramuj swoje myślenie	22
Przygotowanie do handlu — przeprowadź wstępną kontrolę przed odlotem	23
Zrozumienie opcji	25
Uzyskanie pełnego obrazu	25
Podstawy opcji	26
Wypróbowanie różnych strategii przed ich wdrożeniem w praktyce	28
Umieszczanie opcji we właściwym kontekście	30
Rozróżnianie stylów handlu opcjami	31
Wykorzystanie opcji do ograniczania ryzyka	31
Zastosowanie opcji do handlu sektorowego	32
Wykorzystanie opcji na trudnych rynkach	33
Zmniejszanie nastawienia kierunkowego i zarabianie na płaskich rynkach	33
Kontrolowanie swoich emocji	34

ROZDZIAŁ 2:	Wprowadzenie w tematykę opcji	35
	Rozumienie kontraktów opcyjnych	35
	Poznanie podstaw opcji	36
	Porównanie opcji do innych instrumentów finansowych	38
	Wycena opcji	40
	Znajomość praw i obowiązków stron kontraktu opcyjnego	40
	Przydatne określenia	41
	Mechanika opcji	42
	Identyfikacja kontraktu	42
	Poruszanie się po cyklu wygaśnięcia	43
	Podejmowanie decyzji — termin wygaśnięcia jest kluczem	44
	Określenie Twoich praw	45
	Tworzenie kontraktów opcyjnych z powietrza	46
	Otwieranie i zamykanie pozycji	47
	Sprzedaż opcji, której nie posiadasz	47
	Pamiętaj o kilku wskazówkach	49
ROZDZIAŁ 3:	Giełda, czyli gdzie wszystko ma miejsce	51
	Identyfikacja amerykańskich giełd opcji	51
	Poruszanie się po rynkach	52
	Zawieranie transakcji	52
	Określenie uczestników rynku opcji	54
	Realizacja transakcji i rodzaje zleceń typowe dla opcji	55
	Upewnij się, że znasz poniższe zasady	57
	Koszty i korzyści w handlu opcjami	58
	Ryzyka związane z handlem opcjami	60
	Koszty charakterystyczne dla opcji	61
	Wycena korzyści z handlu opcjami	62
	Zrozumienie kluczowych czynników wyceny opcji	66
	Wprowadzenie do współczynników greckich	66
	Łączenie przeszłości z przyszłością	68
ROZDZIAŁ 4:	Określanie ryzyka i korzyści płynących z opcji	71
	Zrozumienie ryzyka związanego z tradingiem	72
	Ryzyko na rynku akcji	73
	Ryzyko na rynku opcji	75
	Czerpanie zysków	76
	Zysk na rynku akcji	77
	Wyjście na prostą w handlu opcjami	78
	Profilowanie ryzyka i zysku	80
	Profile ryzyka w handlu akcjami	80
	Profile ryzyka w handlu opcjami	81

Pozycje kombinowane w opcjach	83
Świadomość najgorszego scenariusza	85

CZEŚĆ 2: ANALIZA RYNKÓW, SEKTORÓW I STRATEGII 87

ROZDZIAŁ 5:	Spojrzenie w głąb rynku kontrolowanego przez algosy	89
	Kilka słów o wybranych czynnikach makroekonomicznych	90
	Ocena wpływu algosów na rynki	91
	Ocenianie siły ruchu	92
	(Psycho)analiza rynku	99
	Obserwowanie ekstremów	101
	Wskaźnik PCR (put/call ratio)	102
	Wykorzystanie zmienności do pomiaru strachu	104
	Pomiar zmienności	104
	O czym mówi zmiana zmienności	105
	Strach w wydaniu Wall Street — indeks VIX	105
ROZDZIAŁ 6:	Analiza sektorowa: techniczna i fundamentalna	107
	Techniczne podejście do wykresów	108
	Zrozumienie podstaw wykresów	108
	Dostosuj horyzont czasowy analizy, aby uzyskać najlepszy widok	109
	Wizualizacja popytu i podaży	110
	Identyfikacja relatywnie silnych sektorów	113
	Porównanie siły względnej	114
	Wskaźnik zmiany ROC	117
	Wykorzystanie narzędzi analizy zmienności sektorowej	119
	Analiza zmienności za pomocą wskaźników	119
	Analiza zmienności za pomocą wstęg Bollingera	124
	Przewidywanie ruchów cen	126
	Poziomy wsparcia i oporu	126
	Trendy	128
	Kanały	130
	Zniesienia i rozszerzenia cen	132
	Prognozy i prawdopodobieństwa	134
ROZDZIAŁ 7:	Trening czyni mistrza	137
	Monitorowanie zmian współczynników greckich	138
	Monitorowanie premii opcyjnej	138
	Zmienność i ceny opcji	140

Znalezienie sensu w handlu „na sucho”	142
Plusy i minusy handlu „na sucho”	143
Elektroniczny handel „na sucho”	143
Korzystanie z systemów tradingowych	144
Wiedz, co otrzymujesz	144
Przeprowadzenie weryfikacji historycznej	145
Weryfikacja historyczna a zarządzanie ryzykiem	150
Doskonał się w strategiach	151
Nadawanie właściwego tempa	152
Osiąganie mistrzostwa poprzez wytrwałość	154

ROZDZIAŁ 8: Opracowanie skutecznego planu tradingowego 157

Opracowanie niezawodnego planu	158
Zarządzanie kosztami	159
Optymalizacja realizacji zleceń	162
Zrozumienie zleceń opcyjnych	163
Otwieranie nowej pozycji	167
Realizacja zleceń o wysokiej jakości	170
Likwidacja istniejącej pozycji	172

CZĘŚĆ 3: CO KAŻDY TRADER MUSI WIEDZIEĆ O OPCJACH ... 175

ROZDZIAŁ 9: Zapoznanie się z różnymi stylami opcji 177

Zgłębiamy opcje indeksowe	177
Przechodzimy do sedna indeksów	178
Wykorzystanie indeksów w handlu opcjami	181
Uważaj na ryzyko związane ze stylem wykonania	184
Opcje w stylu amerykańskim	184
Opcje w stylu europejskim	185
Wyjątki potwierdzające regułę	186
Wykonanie opcji, styl amerykański	187
Znajomość rzeczy	188
To, co widzisz, jest tym, co dostajesz	189
Wykonać czy nie wykonać — oto jest pytanie	189
Wykonywanie opcji po europejsku	190
Śledzenie kursów rozliczeniowych indeksów (SET)	190
Spieniężenie wykonania	191
Wypełnienie zobowiązań z tytułu opcji	192
Opcje na akcje w stylu amerykańskim	192
Opcje wygasające	194
Opcje w stylu europejskim	196

	Rozkładanie na czynniki pierwsze —	
	opcje indeksowe typu amerykańskiego	198
	Wykonywanie praw	198
	Wypełnianie zobowiązań	199
ROZDZIAŁ 10:	Ochrona portfela przy wykorzystaniu opcji	201
	Zabezpieczanie długich pozycji w akcjach	202
	Łączenie opcji sprzedaży z akcjami	202
	Ważenie kosztów ochrony w stosunku do czasu	207
	Ograniczanie ryzyka krótkich pozycji w akcjach za pomocą opcji kupna	210
	Zabezpieczanie krótkiej pozycji w akcjach	210
	Dalsze ograniczenie ryzyka związanego z krótką sprzedażą	211
	Hedging za pomocą opcji	212
	Częściowa ochrona portfela	213
	Kompleksowa ochrona portfela	216
	Unikanie ryzyka dostosowanych opcji	219
	Uzasadnienie dostosowania opcji	219
	Dostosowanie się do dostosowania	221
ROZDZIAŁ 11:	Zwiększanie potencjału zysku	
	i zmniejszanie ryzyka	223
	Wykorzystanie dźwigni w celu zmniejszenia ryzyka	224
	Określenie całkowitej kwoty narażonej na ryzyko	225
	Poleganie na timingu rynkowym	229
	Łączenie opcji w celu zmniejszenia ryzyka	232
	Rozłożenie ryzyka poprzez strategię debetową	233
	Rozłożenie ryzyka przez strategię kredytową	238
ROZDZIAŁ 12:	Strategie kombinowane: spready	
	i inne szalone zjawiska	243
	Łączenie opcji z akcjami	244
	Tworzenie pozycji pokrytych	244
	Pokrywanie pokrytej opcji kupna	246
	Obniżanie kosztów ochrony pozycji w akcjach	249
	Modyfikujemy spready pionowe	251
	Zmiana profilu ryzyka spreadu pionowego	252
	Rozkładamy zyski w czasie za pomocą kalendarzy	253
ROZDZIAŁ 13:	Zrozumienie ETF-ów, opcji	
	i innych przydatnych sztuczek	261
	Co to jest fundusz inwestycyjny notowany na giełdzie	262
	Porównanie ETF-ów z indeksami	263
	Rozróżnianie opcji na fundusze ETF oraz opcji na indeksy	266

Zmniejszanie zmienności portfela za pomocą ETF-ów	269
Ponowne spojrzenie na zmienność	269
Inwestowanie za pomocą ETF-ów	276
Przeważanie portfela w stronę sektorowych funduszy ETF	283
Dodawanie ETF-ów sektorowych do portfela	283
Wybór właściwej strategii	287

CZEŚĆ 4: ZAAWANSOWANE STRATEGIE DLA TRADERA OPCYJNEGO 289

ROZDZIAŁ 14: Zarabianie pieniędzy bez martwienia się o kierunek rynku 291	
Ograniczanie ryzyka kierunkowego	292
Zarabianie na dużym ruchu — strategia długiego stelaża	292
Zmniejszanie ryzyka i zysku stelaża — rozszerzony stelaż	298
Neutralny pogląd a neutralna pozycja	301
Identyfikowanie pozycji neutralnych	302
Obliczanie delty dla pozycji kombinowanych	303
Trading za pomocą delty	304
Monitorowanie dwóch kluczowych współczynników greckich	304
Tworzenie stelaża delta neutralnego	305
Zrozumienie korekt dostosowawczych	309
Podejmowanie decyzji co do momentu korekty transakcji	309
Podejmowanie decyzji o tym, jak dostosować pozycję	310
ROZDZIAŁ 15: Pozwól, aby zmienność wskazała Ci drogę do okazji rynkowych 313	
Analiza poziomów zmienności implikowanej	314
To wszystko jest względne, ale nie przesadnie naukowe	314
Gdy zmienność wykazuje grymas	321
Zrozumienie spreadów współczynnikowych	324
Profile ryzyka dla spreadów współczynnikowych	325
Określenie najlepszych warunków dla spreadów współczynnikowych	329
Podejmowanie decyzji dotyczących strategii	330
Używanie odwrotnych spreadów współczynnikowych	331
Definiowanie odwrotnych spreadów współczynnikowych	332
Określenie najlepszych warunków dla odwrotnych spreadów współczynnikowych	341

ROZDZIAŁ 16:	Zyskowy trading na rynkach o trendzie bocznym ...	345
	Identyfikacja zyskowych pozycji na rynkach płaskich	346
	Zarządzanie istniejącymi pozycjami	347
	Inne strategie opcyjne dla ruchów bocznych	352
	Zrozumienie strategii motyla	354
	Definicja motyla	355
	Pogłębiona analiza ryzyka związanego z motylem	364
	Tworzenie żelaznego motyla	366
	Zrozumienie pozycji kondora	369
	Definiowanie spreadu kondora	370
	Rozpoznawanie ryzyka związanego z kondorami	372

CZEŚĆ 5: DEKALOGI 375

ROZDZIAŁ 17:	Dziesięć najlepszych strategii opcyjnych	377
	Strategia <i>married put</i>	378
	Kołnierz	380
	Zakup opcji sprzedaży	380
	Strategie oparte na opcjach kupna LEAPS	382
	Spread diagonalny	382
	Kredytowy spread niedźwiedzia dla opcji kupna	385
	Strategia (długiego) stelaża	385
	Odwrotny spread współczynnikowy kupna	387
	Odwrotny spread współczynnikowy sprzedaży	389
	Długi motyl w opcjach sprzedaży	389
ROZDZIAŁ 18:	Dziesięć rzeczy, które należy zrobić w handlu opcjami lub których należy unikać	393
	Skoncentruj się na zarządzaniu ryzykiem	394
	Nie unikaj strat	395
	Handluj w sposób zdyscyplinowany	396
	Nie oczekuj, że pozbędziesz się swoich emocji	397
	Miej plan	398
	Bądź cierpliwy	398
	Nie poddawaj się paraliżowi analizy	400
	Bierz odpowiedzialność za swoje wyniki	401
	Nie przestawaj się uczyć	402
	Polub tę grę	403
	Skorowidz	405

- » Zagłębimy się w sposób działania algosów
- » Wykorzystamy statystyki handlu opcjami do określenia trendów rynkowych
- » Przeanalizujemy ślady odcisnięte przez algosy

Rozdział 5

Spojrzenie w głąb rynku kontrolowanego przez algosy

Handlując akcjami, można ocenić, czy rynek ma trwały impet, czy też bardziej prawdopodobne jest odwrócenie trendu, wykorzystując narzędzia do pomiaru tzw. szerokości rynku i analizy sentymentu, takie jak wskaźnik linii A/D (wzrostów/spadków), popularny na giełdzie nowojorskiej NYSE do pomiaru szerokości rynku, czy różne statystyki handlu opcjami będące podstawą analizy sentymentu. W tym rozdziale opisuję oba te podejścia. Mówiąc dokładniej, poprzez dokładne zbadanie kluczowych statystyk, takich jak liczba spółek rosnących i spadających, uzupełnionych o pewne wskaźniki aktywności rynku opcji, można uzyskać lepsze zrozumienie tego, dlaczego rynki zachowują się w określony sposób i czy zyski lub straty były pochodną niekorzystnej sytuacji na wybranych spółkach, czy też znacznie większa ich liczba napędzała wzrosty bądź spadki.

Ogólnie rzecz biorąc, wzrosty na rynku utrzymują się dłużej i mają lepszą ogólną „siłę”, gdy więcej spółek notuje wzrosty niż spadki. Odwrotnie jest w przypadku

trendów spadkowych. Ze względu na sposób działania algosów, zwłaszcza w przypadku zwiększonej zmienności w ciągu dnia sesyjnego (lub krótszego odcinka czasu), trendy mogą często utrzymywać się dłużej, niż ktokolwiek się spodziewa, co oznacza, że umiejętność oceny punktów zwrotnych dla indywidualnych ruchów cen i trendów ogólnorynkowych jest istotniejsza niż kiedykolwiek.

Ponieważ wolumen handlu opcjami często ma wpływ na wolumenu handlu akcjami, dane na temat obrotu kontraktami opcyjnymi stały się jednym z ważniejszych narzędzi oceny zachowania rynków akcji. W istocie monitorowanie aktywności traderów na rynkach opcji, zwłaszcza w określonych obszarach, daje wyobrażenie o możliwych kierunkach rozwoju sytuacji z dużą dozą prawdopodobieństwa. Dzięki temu można oszacować, czy obecny trend ma jeszcze przestrzeń do dalszego rozwoju, czy też rozwój może zostać zatrzymany już w najbliższej przyszłości.

Rzecz jasna, nic nie jest pewne. Oznaką sukcesu przy każdym rodzaju analizy odnoszącej się do przyszłości jest już sama świadomość, kiedy konkretny wskaźnik dostarcza nietypowych odczytów. Wykorzystując dane z przeszłości do identyfikowania nietypowych odczytów bieżących, często można wskazać poziomy, które świadczą o nietrwałych trendach (chwilowych wzrostach lub spadkach). W tym rozdziale przyjrzyć się temu, jak działają algosy, jakie wskazówki nam pozostawiają i jak można je wykorzystać z korzyścią dla siebie.

Kilka słów o wybranych czynnikach makroekonomicznych

Zanim przejdę do samych rynków, wspomnę o następujących czynnikach:

► **Stopy procentowe** — ogólnie rzecz biorąc, niskie lub spadające stopy procentowe są korzystne dla rynków akcji, a rosnące stopy procentowe w końcu okazują się być niekorzystne. Może Ci się to wydawać zbędną informacją, ale jeśli bazować na dotychczasowej historii, ogólny trend zmian stóp procentowych może wpływać na ceny akcji, co z kolei wpłynie na wartość Twoich opcji. Śledzenie stóp procentowych na całym świecie ma sens. W przeszłości amerykańska Rezerwa Federalna była jedynym bankiem centralnym na świecie, który miał wystarczającą władzę, aby wpływać na rynki globalne. Ponieważ obecnie wszystkie rynki są ze sobą w większym stopniu powiązane, również inne banki centralne, w szczególności Bank Ludowy Chin i Europejski Bank Centralny, mogą wpływać na rynki, chociaż nadal rola Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych (Fed) uznawana jest za dominującą.

ZAPAMIĘTAJ

Nie walcz z Fedem, ponieważ algosy z pewnością tego nie robią. Przeciwnie, bo choćby realizowanie polityki *luzowania ilościowego*, czyli tworzenia pieniędzy z powietrza i wstrzykiwania ich do systemu bankowego przez Rezerwę Federalną i inne globalne banki centralne, jest najważniejszym faktem, które algosy biorą pod uwagę. Jakakolwiek wskazówka, że stopy procentowe mają wzrosnąć, zazwyczaj wywołuje silną sprzedaż po stronie algosów.

►► **Globalne trendy gospodarcze** — w ciągu pierwszych 16 lat XXI wieku gospodarka światowa była w większości zsynchronizowana. W tym okresie gospodarki Chin, Europy i Stanów Zjednoczonych były nie tylko liderami globalnego wzrostu, ale wręcz można było je traktować jako pewien monolit. Zmieniło się to znacząco po wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej (tzw. *brexit*), wyborze Donalda J. Trumpa na prezydenta Stanów Zjednoczonych oraz pandemii COVID. Te trzy wydarzenia i ich prawdopodobne konsekwencje geopolityczne, które mogą nastąpić w ciągu kilku dziesięcioleci, zmieniają reguły gry i mogą wpłynąć na sposób zachowania rynków w przewidywalnej przyszłości.

Algosy są podłączone do wszystkiego i zaprogramowane tak, aby reagować na każdą wiadomość i każdą subtelną zmianę w przepływach pieniężnych na rynku. Podczas gdy w przeszłości każdy pojedynczy rynek często działał niezależnie od pozostałych, obecnie każdy rynek jest częścią złożonego organizmu, który stanowi jeden wielki „rynek”. Dzieje się tak dlatego, że aktywność i interakcje między algosami w jednym obszarze, takim jak rynek obligacji, często wpływają na przepływy pieniężne do i z rynku towarowego, walutowego, akcji i opcji — często jednocześnie. W szczególności wynika to z faktu, że algorytmy tradingowe często obejmują więcej niż jeden rynek jednocześnie, np. sprzedają akcje w tym samym czasie, w którym kupują obligacje. To z kolei może wywołać aktywność na rynkach towarowych i walutowych. Dlatego też to wszystko, co dzieje się na jednym rynku, może łatwo, z często też w znaczący sposób, wpłynąć na pozostałe rynki w dowolnym momencie.

Tak więc, chociaż duża część tego rozdziału skupia się na analizie technicznej, pamiętaj też o tych istotnych czynnikach zewnętrznych, także dlatego, że są one głównymi elementami w programowaniu algorytmów tradingowych, a ponieważ wpływają na ich działanie, wpływają tym samym na zachowanie rynków, które jest przez nie determinowane.

Ocena wpływu algosów na rynki

Starzy wyjadacze rynkowi (tacy jak ja) często powtarzali, że głównym zadaniem rynku jest sprawienie, by inwestorzy jak najczęściej wychodzili na głupców. Pozwolę sobie zaktualizować tę myśl: obecnie zadaniem algosów jest sprawienie, by wszyscy (poza nimi) wyszli na głupców.

Innymi słowy, każdy ruch każdego dnia sesyjnego na rynkach akcji i opcji ma swoją własną logikę z powodu obecności algorytmów tradingowych z zaszytymi w nich złożonymi regułami decyzyjnymi. Nigdy o tym nie zapominaj — zwłaszcza gdy wydaje Ci się, że znasz już kolejny ruch, ponieważ algosy odgadły go przed Tobą. Jednocześnie piękno tego wstrząsającego faktu polega na tym, że algosy wszędzie pozostawiają swoje ślady. Jeśli wiesz, na co zwrócić uwagę, możesz wykorzystać to do podejmowania lepszych decyzji tradingowych.

Na przykład możesz oczekiwać spadków na rynku, gdy opublikowane zostaną słabe dane ekonomiczne, by ostatecznie zostać zaskoczonym narastającym ożywieniem. Albo jesteś przekonany, że nastanie nuda dzień po tym, jak jakaś popularna spółka opublikuje raport kwartalny, a potem szczęka Ci opada z powodu znacznych spadków na skutek opublikowania tych danych. I chociaż nigdy nie można być w 100% pewnym jakiegokolwiek wydarzenia lub reakcji rynku, można być lepiej przygotowanym na to, co powinno nastąpić, poprzez monitorowanie szerokości rynku i statystyk handlu opcjami. W miarę zaznajamiania się z tego typu wskaźnikami jest bardziej prawdopodobne, że będziesz w stanie wyczuć nastroj rynku przed wystąpieniem tych pozornie szalonych huśtawek — ponieważ wskaźniki te mówią wiele o nadchodzących zmianach.

WSKAZÓWKA

Spróbuj używać słowa *algos* w swoich wypowiedziach za każdym razem, gdy używasz słowa *rynek*, ponieważ w praktyce można je traktować jako synonimy w bardzo szerokim spektrum zastosowań praktycznych.

W rzeczywistości im więcej wiesz o tym, w jaki sposób działa rynek zdominowany przez handel algorytmiczny, tym swobodniej się na nim poczujesz. W następnych sekcjach przekażę Ci praktyczną wiedzę o tym, jak dostrzec aktywność algosów i wykorzystać ją na swoją korzyść.

Ocenianie siły ruchu

Nawet w obecności algosów wzrosty i spadki na rynku nie zawsze przebiegają tak samo. Wzrosty mogą następować w umiarkowanym tempie i obejmować wiele sektorów jednocześnie, w szaleńczym tempie w przypadku niektórych akcji i sektorów, które silnie przewyższają pod tym względem inne, lub w dowolnym wariacie pomiędzy. Z tego powodu próba przewidzenia, jak rynek zachowa się w danym momencie, jest stratą czasu. Zamiast tego powinieneś ukierunkować swoją analizę na ocenę szans ustanowienia trwałego trendu i prawdopodobieństwa kontynuacji tego kierunku przez dłuższy okres.

WSKAZÓWKA

Im dłużej trend jest obecny, tym większe szanse na zawarcie zyskownych transakcji zgodnych z kierunkiem tego trendu.

Na szczęście narzędzia analityczne, które pozwalają identyfikować trendy, są takie same i niezależne od kierunków trendów. Wyjątkiem jest to, że w erze handlu algorytmicznego spadki mogą być bardziej gwałtowne, jak to było widoczne w marcu 2020 roku, kiedy strach przed załamaniem gospodarczym spowodowanym pandemią COVID-19 spowodował 37-procentowy spadek rynku w ciągu zaledwie kilku tygodni. Dlatego też jako trader powinieneś dbać o swoje szanse na wypracowanie zysku poprzez ciągłe sprawdzanie, czy nie szykuje się zasadnicza zmiana trendu, by następnie skupić się na tych strategiach, które najprawdopodobniej sprawdzą się przy założeniu dominującego trendu — czy to wzrostowego, czy spadkowego. I chociaż tworzenie nowych pozycji jest trudne, kiedy — patrząc na szerokość rynku i aktywność na rynku opcji — czujesz, że już przegapiłeś optymalny moment na taką analizę, często będziesz w stanie zdecydować z dużą dozą ufności, czy warunki na rynku się poprawiają, czy też trzeba liczyć się ze spadkami, ponieważ rynek wykazuje oznaki pogorszenia.

ZAPAMIĘTAJ

WSKAZÓWKA

Zwiększ swoje szanse na rynkowy sukces, używając różnych narzędzi do potwierdzenia swoich ocen i analiz, a następnie stosuj strategie, które będą z nimi zgodne.

Duże zyski są zwykle efektem czujności i cierpliwości połączonych z konsekwentną realizacją strategii zgodnie z ogólnym planem. Jeśli uda Ci się odpowiednio wcześniej zauważyć potencjalną zmianę trendu, będziesz mógł się na nią przygotować i zyskiwać na podążaniu za nowym trendem przez dłuższy okres.

Definiowanie szerokości rynku — pierwszy użyteczny ślad algosa

Szerokość rynku jest najważniejszym indykatorem oraz pierwszym wiarygodnym i użytecznym śladem w erze handlu algorytmicznego, ponieważ niezależnie od wszelkich sztuczek, takich jak tzw. *spoofing* (robienie w konia) — praktyka plasowania zleceń w celu zwabienia traderów do zawierania transakcji, a następnie ich anulowania — algosy nie są w stanie wpłynąć na wzrosty lub spadki wielu akcji jednocześnie w dowolnym momencie.

W istocie szerokość rynku jest niczym EKG dla serca, pozwalając obiektywnie ocenić naturę procesów wpływających na kształtowanie się trendów (wzrostowych czy spadkowych) na rynku. Kiedy śledzi się liczbę spółek wzrostowych w stosunku do liczby spółek spadkowych w ramach jednego indeksu, można ocenić „kondycję” i perspektywę tego indeksu. Najlepiej, aby wzrosty na rynkach obejmowały jak największą liczbę spółek. Podczas spadków należy szukać oznak, że z uwagi na szeroki zakres objętych nimi spółek niedźwiedzie powoli wyczerpują swoje możliwości.

Wskaźniki szerokości rynku wykorzystują statystyki oparte na następujących danych:

- ▶▶ liczba i wolumen obrotu dla spółek wzrostowych i spadkowych,
- ▶▶ liczba spółek osiągających nowe ekstrema (maksima i minima),
- ▶▶ łączny wolumen wzrostów i spadków,
- ▶▶ statystyki spółek notowanych powyżej lub poniżej wskaźnika średniej kroczącej.

Wzrost i spadek cen wraz z rynkiem

Na dobrze rozwiniętym rynku byka większość sektorów i poszczególnych spółek powinna rosnać wraz z głównymi indeksami. Na rynku niedźwiedzia większość akcji powinna spadać wraz z indeksami. Na rynku, gdzie indeksy spadają lub są w trendzie bocznym, a szeroki rynek rośnie, mamy do czynienia z byczą dywergencją. Z kolei kiedy indeksy rosą, a większość akcji spada, mamy do czynienia z dywergencją niedźwiedzią.

Bycza dywergencja często pozwala kupować na spadkach, podczas gdy dywergencja niedźwiedzia raczej ostrzega Cię, że należy redukować długie pozycje, rozważyć krótką sprzedaż lub jedno i drugie. Algosy wykorzystują zarówno bycze, jak i niedźwiedzie dywergencje, aby wmanewrować traderów w zawieranie transakcji w niewłaściwym kierunku.

WSKAZÓWKA

Spśród czterech rodzajów wskaźników szerokości najbardziej wiarygodnym w dobie handlu algorytmicznego jest liczba akcji rosnących w stosunku do liczby akcji spadających.

Na przykład różne akcje w indeksie S&P 500 (SPX) mają różną *wagę* (co oznacza, że kiedy rosną lub spadają, niektóre mają większy wpływ na kwotowanie indeksu niż inne akcje z mniejszą *wagą*). Mocniej ważone akcje mogą wpływać na cenę indeksu w nieproporcjonalnej skali zaburzającej obraz. A konkretniej: jeśli Amazon.com, spółka (AMZN) mająca duży udział w indeksie SPX, silnie się wybija w dniu, w którym dynamika reszty rynku jest ogólnie słaba, spadek indeksu SPX może być mniejszy, niż byłby, gdyby wszystkie akcje miały w nim równą wagę.

WSKAZÓWKA

W rezultacie należy sprawdzić, jak radzi sobie szeroki rynek w porównaniu z indeksami, aby nie dać się zwieść pozorom i wskutek sztuczek algosów zdecydować na nietrafione transakcje, takie jak przedwczesna odsprzedaż opcji.

W następnej sekcji pokażę Ci, jak wykorzystać szerokość rynku z korzyścią dla siebie.

WSKAZÓWKA

Spółki o większej kapitalizacji rynkowej wpływają na notowania indeksów w większym stopniu niż spółki o mniejszej kapitalizacji rynkowej.

Przyjrzyjmy się bliżej linii A/D jako wskaźnikowi szerokości rynku

Linia A/D (spółek wzrostowych/spadkowych) Nowojorskiej Giełdy Papierów Wartościowych (New York Stock Exchange Advance–Decline, w skrócie NYAD) jest najbardziej użytecznym wskaźnikiem trendu rynkowego w dobie handlu algorytmicznego. Chociaż w przeszłości wskaźnik ten był powszechnie używany w połączeniu z indeksem New York Stock Exchange (NYSE) Composite Index (NYA), można go używać równie dobrze z S&P 500 (SPX) czy innym interesującym Cię indeksem. W rzeczywistości wolę używać go z SPX, ponieważ algosy ciężą właśnie ku SPX, gdzie dzięki wysokiej płynności, a tym samym łatwości implementacji ich strategii, jest znacznie łatwiej go stosować.

Nie będziemy szukać konkretnego poziomu tego wskaźnika, który miałby wskazywać na rynek byka czy niedźwiedzia; używamy go, badając ogólny trend w czasie, i bardziej jako narzędzia służącego do weryfikacji (potwierdzenia lub zaprzeczenia) poprzez ocenę wizualną. W praktyce bowiem najważniejszym aspektem linii wzrostów/spadków A/D jest sam przebieg tej linii i to, czy jest ona w trendzie wzrostowym, spadkowym, czy bocznym — szczególnie w odniesieniu do kierunku rynku lub indeksu, który śledzisz. Linie buduje się poprzez wykorzystanie obliczanej dla kolejnych sesji różnicy:

$$\text{linia wzrostów/spadków} = \text{liczba spółek wzrostowych} - \text{liczba spółek spadkowych}$$

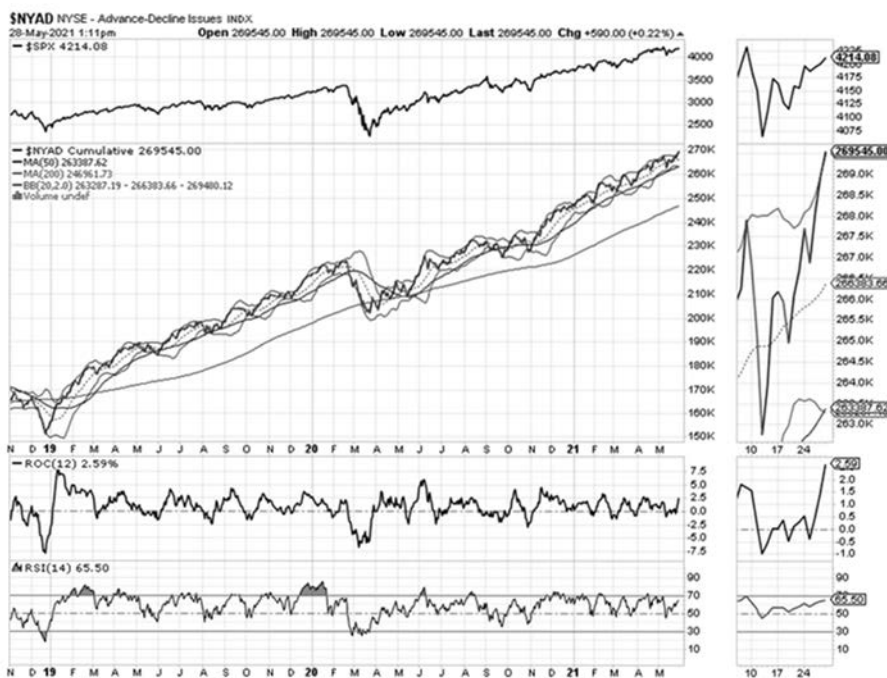

WSKAZÓWKA

Możesz zaoszczędzić sporo czasu, korzystając z gotowego wykresu linii wzrostów/spadków, która jest aktualizowana codziennie, a nawet co 15 sekund w czasie rzeczywistym, wykupując subskrypcję na Stock-Charts.com (www.stockcharts.com), gdzie znajdziesz go w sekcji Market Breadth Indicators. Wskaźnik ten można wyświetlić na kilka sposobów, ja preferuję opcję Cumulative View, która znajduje się w menu rozwijanym. Można niekiedy zauważyć, że indeks bazowy (będący punktem

odniesienia dla wskaźnika) rośnie nawet wtedy, gdy linia A/D jest w trendzie malejącym. Dzieje się tak, gdy:

- ▶▶ Akcje składowe o większym wpływie na indeks (większej wadze) rosną, gdy większość akcji mimo wszystko spada.
- ▶▶ Mniejsza liczba spółek notuje wzrosty, ale stopy zwrotu z akcji wzrostowych są większe niż stopy zwrotu z akcji spadających.
- ▶▶ Ze wskaźnika wyłączono liczbę akcji niewykazujących zmian. Podczas używania tego wskaźnika należy skupić się na analizie wizualnej trendów, rosnących lub malejących, a nie na poszczególnych wartościach (dziennych), które się na niego złożyły. Na rysunku 5.1 przedstawiono dzienną linię wzrostów/spadków (A/D) dla indeksu S&P 500 (SPX).

Źródło: StockCharts.com.

RYSUNEK 5.1. Dzienna linia wzrostów/spadków (NYAD) dla indeksu S&P 500 (SPX)

Rysunek 5.1 jest fantastyczną ilustracją przydatności tego wskaźnika, ponieważ pokazuje dwa przypadki ostrzeżeń o spodziewanych poważnych spadkach indeksu SPX — po raz pierwszy w listopadzie 2018 roku. W tym przypadku linia NYAD osiągnęła niższe maksimum, podczas gdy SPX osiągnął lokalnie nowe maksimum, po czym spadł. W marcu 2020 r. linia NYAD uległa odwróceniu, nim na dobre rozwinęła się pandemia COVID-19.

WSKAZÓWKA

Jak korzystać z NYAD, wyjaśniam w dwóch dziesięciominutowych filmach dostępnych na YouTube. Jednym z nich jest „My Favorite Indicator” (www.youtube.com/t/restricted_access?blocked=4). Drugi to „How to Chart My Favorite Indicator” (www.youtube.com/watch?v=cx04LKXErhw).

WSKAZÓWKA

Każdy znaczący spadek indeksów od 1987 roku był poprzedzony negatywną dywergencją linii wzrostów/ spadków A/D lub poważnym przełamaniem kluczowego wsparcia, takiego jak 50-dniowa średnia krocząca.

Wzbogacanie linii A/D za pomocą wskaźników technicznych

Jeśli masz łatwy dostęp do list notowań komponentów indeksu, możesz stworzyć bardziej szczegółowe wskaźniki wzrostów/spadków dla tego indeksu.

Z czasem nauczyłem się, że nawet jeśli nie mogę handlować linią wzrostów/spadków, mogę analizować ją tak, jakby była indeksem lub zwykłą akcją, jeśli tylko dodam kilka prostych, ale bardzo użytecznych wskaźników do jej wykresu „cenowego” w celu wzbogacenia obrazu, jaki linia A/D sobą reprezentuje. Odkryłem, że połączenie 20-dniowej, 50-dniowej i 200-dniowej prostej średniej kroczącej, wraz ze wskaźnikami wstęg Bollingera, wskaźnikiem siły względnej RSI (z ang. *Relative Strength Index*) i wskaźnikiem zmiany ROC (z ang. *Rate of Change*), jest świetnym sposobem na uzupełnienie wniosków dostarczanych przez nią samą. Rysunek 5.1 bardziej szczegółowo obrazuje to, co mam na myśli.

WSKAZÓWKA

Każdy punkt średniej kroczącej jest średnią z ostatnich x dni sesyjnych. Tak więc 20-dniowa średnia krocząca pokazuje średnią z ostatnich 20 sesji.

Przyjrzyj się dokładnie rysunkowi 5.1, aby samodzielnie potwierdzić moje obserwacje:

- ▶▶ Pokazuje on obraz rynku zarówno przez pryzmat SPX (górny panel), jak i wskaźnika NYAD (drugi panel), który znajduje się w długoterminowym trendzie wzrostowym pomimo dwóch dużych spadków (listopad 2018 i marzec 2020).
- ▶▶ Tak długo jak NYAD pozostaje powyżej swojej 50-dniowej średniej kroczącej i powyżej poziomu 50 na wykresie siły względnej (RSI), szanse na utrzymanie trendu wzrostowego są ponadprzeciętne. Zauważ w szczególności, że spadek z listopada 2018 r. przyspieszył, gdy linia NYAD nie była w stanie wzbić się powyżej 50-dniowej średniej kroczącej, poniżej której spadła kilka dni wcześniej (nie pokazano tego na wykresie). Co więcej, spadek NYAD przyspieszył również w marcu 2020 roku, kiedy NYAD przełamała się poniżej średniej 50-dniowej.
- ▶▶ Zauważ, że w listopadzie 2018 roku spadek na NYAD przyspieszył, gdy zszedł on poniżej swojej 200-dniowej średniej kroczącej.
- ▶▶ Dodatkowo zauważ, że 200-dniowa średnia krocząca wyznaczyła linię ostatecznego wsparcia po gwałtownym spadku w marcu 2020 roku.

ZASTOSOWANIE WSTĘG BOLLINGERA DO NYAD

Po zastosowaniu do linii NYAD 20-dniowa średnia krocząca jest doskonałym wskaźnikiem, który wygładza trend krótkoterminowy, ale jeszcze lepiej sprawdza się ona, gdy jest wykorzystywana w ramach narzędzia zwanego wstęgami Bollingera. Ogólnie rzecz biorąc, kiedy bazowy indeks znajdzie się powyżej (niemalejącej) średniej 20-dniowej, krótkoterminowy trend szerokiego rynku jest uważany za wzrostowy. Odwrotna sytuacja ma miejsce, gdy linia spada poniżej (nierosnącej) średniej. Kiedy linia znajduje się raz powyżej, raz poniżej prostej średniej kroczącej, szeroki rynek poszukuje kierunku.

Od prostej średniej rozpatrywanej samodzielnie lepsze są jednak wstęgi Bollingera (górna i dolna obwódka wokół NYAD na rysunku 5.1). Jest tak m.in. dlatego, że kiedy obie te „wstęgi” się zewężają, oznacza to, że zmienność znacznie się zmniejszyła. A spadki zmienności są zazwyczaj wstępem do dużych ruchów na rynku. Doskonałe przykłady wspierające to wnioskowanie można zobaczyć na rysunku 5.1 — w marcu, czerwcu, listopadzie i grudniu 2020 roku.

WSKAŹNIK SIŁY WZGLĘDNEJ RSI,

WSKAŹNIK ZMIANY ROC ORAZ MINIMA RYNKOWE

RSI jest miarą tego, czy rynek jest wykupiony, czy wyprzedany. Kiedy linia ta zostanie wykreślona dla linii wzrostów/spadków, pozwoli nam z wyprzedzeniem ocenić, czy szeroki rynek jest wyprzedany lub wykupiony i czy prawdopodobne jest odwrócenie trendu. Jest to ważne, ponieważ bardzo niskie odczyty wskaźnika RSI w odniesieniu do linii wzrostów/spadków zazwyczaj wskazują na dno rynkowe lub nadchodzące odwrócenie trendu spadkowego, podczas gdy bardzo wysokie odczyty zazwyczaj oznaczają maksima rynku lub odwrócenie trendu wzrostowego.

WSKAZÓWKA

Odczyty RSI w pobliżu 30 są wiarygodnym sygnałem, że rynek jest wyprzedany. Trzy ważne poziomy RSI, o których należy pamiętać, to:

- ▶▶ 30 (wyprzedanie),
- ▶▶ 50 (wsparcie pośrednie),
- ▶▶ 70 (wykupienie).

Wskaźnik ROC wskazuje na rynek wykupiony przy odczytach powyżej 5 – 6, a wyprzedany przy odczytach od –5 do –6, podczas gdy punkt 0 odpowiada poziomowi 50 w skali RSI (wsparcie pośrednie).

Rysunek 5.1 przedstawia dwa podręcznikowe przypadki odczytów wyprzedania na wykresie RSI: grudzień 2018 r. i marzec 2020 r. Zauważ, że w obu przypadkach odczyty wyprzedania odpowiadają kluczowym dołkom rynkowym, po których nastąpiły znaczne wzrosty. W rynkowym dołku w grudniu 2018 r. NYAD uległ przełamaniu poniżej 20-, 50- i 200-dniowej średniej kroczącej, natomiast w marcu 2020 r. wskaźnik przebił od góry 20- i 50-dniową średnią krocząca, przebijając się na chwilę również poniżej średniej 200-dniowej.

W tym samym czasie wskaźnik ROC również wskazywał na wyprzedanie. Konkretnie wskaźnik ROC mierzy, czy momentum w bieżącym kierunku ruchu rynku rośnie, czy spada. Zmiana trendu ROC może potwierdzić to, co widać na wykresie RSI, dlatego jest to świetny wskaźnik wspierający RSI, kiedy ostrzega on o zmianie trendu linii wzrostów/spadków. Jak jest w przypadku większości wskaźników technicznych, sygnały generowane przez RSI i ROC są najpewniejsze, kiedy wskaźniki potwierdzają się wzajemnie.

Należy również zauważyć, że w przeciwieństwie do samej NYAD to, czy linia ROC wznoś się, czy opada, nie jest tak ważne jak to, w którym momencie następuje znacząca zmiana w zachowaniu wskaźnika. Na przykład, kiedy RSI i ROC wzajemnie się potwierdzają, np. kiedy oba te wskaźniki sygnalizują, że szczyt ceny jest blisko, jest to najbardziej prawdopodobny wniosek z całej analizy. Więcej na temat analizy technicznej i jej zastosowania w handlu opcjami można przeczytać w rozdziale 6. Aby zapoznać się z bardziej szczegółowym omówieniem analizy technicznej rynków, zajrzyj do najnowszego wydania książki *Analiza techniczna dla bystrzaków* autorstwa Barbary Rockefeller (wydawnictwo Septem).

RSI, ROC I MAKSIMA RYNKOWE

Rozpoznanie minimów rynkowych jest znacznie łatwiejsze niż maksimów rynkowych. Dzieje się tak dlatego, że minimom rynkowym zazwyczaj towarzyszą rozpacz i pesymizm, podczas gdy maksima rynkowe są związane z niepojętym optymizmem. A kto chciałby zepsuć dobrą imprezę? Oczywiście jest to zarazem powód, dla którego traderzy używają wskaźników, aby uniknąć podejmowania subiektywnych decyzji.

Rysunek 5.1 jest skarbnicą informacji, która uwidacznia m.in. kilka odczytów RSI w pobliżu lub powyżej wartości 70:

▶▶ W lutym 2019 roku RSI wychodzi znacznie powyżej poziomu 70, a rynek wciąż notuje wzrosty. Dzieje się tak dlatego, że po znaczącym dołku pierwsze ożywienie zwykle generuje wskaźniki wykupienia, często niedaleko od minimów. W takim przypadku należy być ostrożnym, ale niekoniecznie od razu spodziewać się rynku byka. W tym przypadku, a także w czerwcu 2020 r., kiedy miało miejsce podobne zdarzenie, rynek nadal odnotowywał wzrosty.

W rzeczywistości najlepszym wskaźnikiem, niekoniecznie potwierdzającym sygnał wykupienia, była 50-dniowa średnia krocząca, powyżej której utrzymywała się linia NYAD.

▶▶ Podczas szczytu rynkowego z listopada 2018 oraz stycznia – lutego 2020 roku (preludium do krachu COVID-owego) NYAD przebił się poniżej 50- i 200-dniowej średniej kroczącej. Kiedy rynek znajduje się w formacji, która może być formacją szczytową, sygnały sprzedaży generowane przez RSI i ROC na NYAD powinny być potwierdzone przez 50-dniową średnią krocząca.

Najlepiej potwierdza to trend wzrostowy, który rozpoczął się w marcu 2020 roku, gdy 50-dniowa średnia krocząca stanowiła wsparcie dla NYAD niezależnie od tego, że RSI wielokrotnie dobijał do poziomu około 70, a wskaźnik ROC dawał sygnały wskazujące na wykupienie.

Wskaźniki techniczne takie jak RSI i ROC są użytecznymi narzędziami do potwierdzenia trendów rynkowych i ważnych punktów zwrotnych. Używaj RSI i ROC wraz z kluczowymi średnimi kroczącymi, ponieważ ta kombinacja wskaźników sprawia, że czysta linia wzrostów/spadków (A/D) jest o wiele bardziej użytecznym narzędziem, dzięki któremu możesz zająć pozycję po właściwej stronie rynku.

(Psycho)analiza rynku

Niektórzy ludzie mogą mieć rację i jednocześnie znać powody danego zachowania rynku. Jednak na dłuższą metę o wiele lepiej jest po prostu zarabiać pieniądze, a poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, dlaczego pewne zjawiska mają miejsca, pozostawić komuś innemu.

Pogodzenie się z myślą, że rynek kieruje się własną logiką i że najlepsze, co każdy może zrobić jako trader, to być po właściwej stronie rynku, jest łatwiejsze, gdy weźmie się pod uwagę, że algosy zastąpiły ludzkie zachowanie. Niektórzy twierdzą, że rynek jest efektywny, ponieważ ludzie racjonalnie reagują na wszystkie dostępne informacje o spółkach, rynku i gospodarce oraz perspektywach na przyszłość. Brzmi to świetnie, ale wystarczy obserwować sposób, w jaki porusza się wybrany indeks po ukazaniu się ważnych raportów, by odnieść wrażenie, że dzieje się coś bardzo irracjonalnego — co oczywiście jest zasługą handlu algorytmicznego.

Wolę koncepcję, zgodnie z którą rynki działają w oparciu o informacje, jakie w danym momencie posiadają algosy, i reagują zgodnie z zaszytymi w nich regułami decyzyjnymi. Ta reakcja jest oparta na wypadkowej działań większości algosów. Innymi słowy, maszyny reagują i transferują pieniądze swoich twórców (właścicieli) na rynki lub wycofują je z rynków. Kiedy największy strumień kapitału powiązany z handlem algorytmicznym przepływa w określonym kierunku, reszta rynku — algosy i ludzie — podąża za nim. Innymi słowy, odpowiedź na pytanie, dlaczego rynki zachowują się tak, a nie inaczej, nie ma znaczenia. Zamiast zastanawiać się, dlaczego coś się dzieje, pogódź się z faktem, że algosy rządzą i że powinieneś być po właściwej stronie rynku tak często, jak to możliwe — co oznacza podążanie drogą wyznaczoną przez algosy.

Handel oparty na przestrzeganiu ścisłych reguł pozwala zarabiać pieniądze, ale nie oznacza to jeszcze, że rynek zmienia się w równie ścisły i przewidywalny sposób. Natura ludzka kieruje się własnym interesem i preferuje samoobronę. A ponieważ kupno i sprzedaż papierów wartościowych wpływa na zarabianie lub utratę pieniędzy, należy liczyć się z tym, że uczestnicy rynku wnoszą do gry sporą dozę irracjonalności, motywowaną samoobroną. Wyobraź sobie, że takich irracjonalnych osób, których celem bynajmniej nie jest strata pieniędzy, jest na rynku całkiem sporo, a łatwo dostrzeżesz ten tłum windujący ceny w górę lub w dół w szybkim lub powolnym tempie w zależności od dnia.

Tłum ludzi może zachowywać się w dziwny sposób, gdyż wszyscy żerują na wzajemnej chciwości lub strachu. Dzięki tym spostrzeżeniom można próbować jednocześnie monitorować warunki rynkowe i zachowanie tłumu, aby lepiej zrozumieć, dlaczego rynek reaguje w ten, a nie inny sposób. Jednym z pomocnych kroków w tym

procesie jest określenie, która z ludzkich emocji w danym momencie rządzi: chciwość czy strach. To właśnie tutaj wkracza do gry analiza sentymentu.

Śledzenie algosów za pomocą statystyk z rynku opcji

Sentyment z grubsza określa dominującą tendencję na rynku i może być pozytywny (rynek byka) lub negatywny (rynek niedźwiedzia). Chciwość (z domieszką strachu) generalnie napędza wzrosty, podczas gdy w przypadku spadków do głosu dochodzi przede wszystkim strach. Miesiąc po miesiącu, rok po roku i dekada po dekadzie te wzorce chciwości i strachu powtarzają się niezależnie od zachodzących po drodze zmian ekonomicznych. Pomyśl o rynku jak o falach na morzu, wówczas stan morza (w szczególności fale) będzie można potraktować jako odpowiednik rynkowych nastrojów. Jedyną różnicą między cyklami, podobnie jak w przypadku morskich fal, jest czas, gdy dominuje dana emocja, oraz dynamika procesów, które prowadzą do rozwinięcia się danej fali.

TRADYCYJNE MIARY SENTYMENTU Z PRZESZŁOŚCI

Tradycyjne miary sentymentu zostały zaprojektowane tak, aby mierzyć to, jak ludzie czują się na rynkach. W latach 80. i 90. popularne były dwa badania:

- ▶ wskaźnik Investor's Intelligence,
- ▶ badania ankietowe Amerykańskiego Stowarzyszenia Inwestorów Indywidualnych (z ang. *American Association of Individual Investor's*, w skrócie AAIL).

Generalnie sprowadzały się one do porównywania odsetka byków i odsetka niedźwiedzi oraz decydowania na tej podstawie, czy szczyt hossy lub dno bessy jest blisko. Przez większość czasu wskaźniki te były faktycznie pomocne. Oczywiście dziś nie są one już zbyt przydatne. A to dlatego, że nie można przeprowadzać ankiet wśród algosów.

Prawda jest taka, że staromodna analiza sentymentu, choć pomocna i przydatna, nie była oparta na ścisłych przesłankach i dlatego już nie działa. Teraz musisz użyć metod dostosowanych do realiów handlu algorytmicznego, aby uzyskać wskazówki dotyczące punktów zwrotnych na rynku.

Rozumienie sentymentu jest w zasadzie wciąż takie samo, ponieważ nadal szukamy okresów, w których chciwość przekracza granice (maksima rynku) lub strach jest bliski wyczerpania (minima rynku). Nadal możesz myśleć o tym jako o dziwnej grze w gorące krzesła... w pewnym momencie muzyka się kończy i wszyscy walczą o miejsce, aby móc uczestniczyć w następnej rundzie, gdyż inaczej wypadną z gry. Nadal chcesz być przygotowany, aby móc szybko zareagować, gdy zmiana kierunku (przerwa w muzyce) ostatecznie nastąpi.

Pomiar aktywności algosów

W tej sekcji skupiam się na działaniach algosowych animatorów rynku opcji — szczególnie opcji wystawianych na fundusz S&P 500 SPDR ETF (SPY), ponieważ

to, co dzieje się z tym ETF-em, daje najlepsze wskazówki co do działań animatorów rynku. A to, jak zachowują się algosy, jest najlepszym sposobem na zrozumienie tego, jak się zachowuje rynek dziś i jak może się zachowywać w przyszłości.

Dzieje się tak dlatego, że algosowi animatorzy rynku zabezpieczają każdą transakcję zainicjowaną przez uczestników rynku za pomocą odpowiedniej strategii zabezpieczającej. Na przykład, gdy rynek akcji jest w silnej fazie wzrostowej, traderzy masowo kupują opcje kupna, co zmusza algosy (pełniące funkcję animatora) do ich wystawienia i sprzedaży. Jednak to naraża animatorów rynku na ryzyko, jeśli cena akcji bazowych wzrośnie, więc w celu zabezpieczenia się przed ruchem rynku, algosy kupują akcje i kontrakty futures na indeksy giełdowe, aby zabezpieczyć swoje pozycje. Tutaj zaczyna się dla nas prawdziwe bycze eldorado: kiedy algosy kupują akcje i kontrakty futures na indeksy giełdowe, rynek wzrasta, co z kolei owocuje jeszcze większą liczbą chętnych na nabycie opcji kupna akcji, samych akcji i kontraktów futures na indeksy giełdowe, co winduje rynek w górę.

Ten schemat może powtarzać się przez dłuższy czas i jest głównym powodem, dla którego rynki notują dłuższe okresy hossy niż w przeszłości. Ponieważ algosy wiedzą, w którą stronę zmierza większość transakcji, zanim do nich dojdzie — bo mają dostęp do bezpośrednich danych rynkowych przed pozostałymi uczestnikami rynku — są w stanie wyczuć, kiedy trend wzrostowy się kończy. Kiedy popyt na opcje przesuwają się z zakupu opcji kupna na zakup opcji sprzedaży, algosy odwracają swoje zabezpieczenie: sprzedają opcje sprzedaży i jednocześnie kontrakty futures na indeksy, a rynek zalicza spadki. Rozdział 13. omawia szerzej ten mechanizm i zawiera interesujące przykłady liczbowe. Jeśli śledzisz statystyki tradingowe opcji na SPY, będziesz miał znacznie lepsze wyobrażenie o trendzie rynkowym, a co ważniejsze, o tym, kiedy może nastąpić jego zmiana.

WSKAZÓWKA

Rynek opcji daje Ci szybkie wskazówki na temat intencji uczestników rynku:

- ▶▶ Czy traderzy zaliczają się do byków (kupują opcje kupna lub sprzedają opcje sprzedaży)?
- ▶▶ Czy może jednak do niedźwiedzi (kupują opcje sprzedaży lub sprzedają opcje kupna)?

WSKAZÓWKA

Statystyki rynku opcji przede wszystkim dostarczają informacji na temat strachu. Zmienność historyczna i miary wolumenu dają poczucie, jak wiele emocji towarzyszyło ruchom w przeszłości. Poziomy implikowanej zmienności dają Ci zaś wyczuć co do tego, czego powinieneś oczekiwać w przyszłości.

Obserwowanie ekstremów

Inwestorzy, zwłaszcza profesjonalni traderzy, generalnie są z natury optymistami. To pozytywne nastawienie sprawia, że ich ocena perspektyw rynku jest najczęściej bycza. Jeśli nie byłiby optymistami, nie mogliby zarabiać na swoje utrzymanie w sposób, w jaki to robią. Można to poznać po fakcie, że rynki przez większość

czasu są na fali wzrostowej, a nie spadkowej, jak również po dominującej ogólnej tendencji do nabywania opcji kupna. To napędza rynek wzrostowy, jak opisuję niedaleko w pasku bocznym o tradycyjnym sentymencie.

Jednakże w stosunkowo rzadkich przypadkach, kiedy ludzie zaczynają tracić nerwy, co w końcu przecież zawsze nastąpi, wolumen opcji sprzedaży wzrasta i następuje odwrót. Tak więc, monitorując stosunek opcji sprzedaży do opcji kupna (znany również jako wskaźnik PCR lub *put/call ratio*), można zidentyfikować ekstremalne jego poziomy zapowiadające odwrócenie rynku.

WSKAZÓWKA

Rozważ wykorzystanie ekstremalnych odczytów wskaźników sentymentu do redukcji pozycji zgodnych z trendem i powolnego otwierania pozycji przeciwnych.

Handel algorytmiczny wyraźnie zmienił rynek i sposób, w jaki analitycy szukają wskazówek. Niektóre tradycyjne wskaźniki są jednak nadal użyteczne. Jednym z nich jest stosunek opcji sprzedaży do opcji kupna (PCR), który opisuję w następnej sekcji.

Wskaźnik PCR (*put/call ratio*)

Nieżyjący już Martin Zweig jest uznawany za twórcę wskaźników stosunku opcji sprzedaży do opcji kupna (PCR, od *put* oraz *call*). Uzyskuje się je poprzez proste podzielenie wolumenu kontraktów sprzedaży przez wolumen kontraktów kupna. Zweig przewidział krach giełdowy w 1987 roku w krajowej telewizji w piątek przed „czarnym poniedziałkiem” i zarobił pieniądze podczas krachu, zajmując krótkie pozycje. Dziś możesz korzystać z szerokiej gamy takich wskaźników. I choć poziomy alarmowe zmieniały się na przestrzeni lat, to emocja, którą sygnalizują, pozostaje ta sama: strach.

WSKAZÓWKA

Obecność algosów zniekształciła znaczenie wskaźnika PCR, ale nie jego użyteczność w skrajnych przypadkach.

Wskaźnik PCR koncentruje się na byczych i niedźwiedzych działaniach podejmowanych przez różnych uczestników rynku. Niektóre wskaźniki to tzw. miary kontrariańskie, co oznacza, że służą do handlu przeciwko rynkowi. Kiedy wszyscy są nadmiernie nastawieni pesymistycznie (dominują niedźwiedzie), warunki są odpowiednie do odwrócenia trendu w górę — a więc ożywienia. A kiedy wszyscy są zachwyceni perspektywami rynku, szanse na znaczny spadek są większe. Mimo to można interpretować odczyty wskaźnika PCR w niżej opisany sposób, z zastrzeżeniem, że sam fakt, iż wskaźnik PCR jest niski, nie oznacza jeszcze, że rynek chyli się ku upadkowi, chyba że nastąpi zauważalna zmiana w aktywności na rynku opcji, jak to opisuję w rozdziale 13. Niemniej jednak należy pamiętać, że ogólnie rzecz biorąc, zwłaszcza przy ekstremach rynkowych:

- ▶▶ ekstremalnie niskie odczyty wskazują na rynek niedźwiedzia;
- ▶▶ ekstremalnie wysokie odczyty wskazują na rynek byka.

ZAPAMIĘTAJ

W szczególności najbardziej przydatną miarą opisującą ekstrema aktywności na rynku opcji jest współczynnik PCR dla opcji na akcje notowane na CBOE, który opiera się na całkowitym wolumenie wszystkich opcji na akcje będących przedmiotem obrotu na CBOE. Ogólnie rzecz biorąc, odczyty powyżej 0,90 wskazują na zwiększony poziom strachu na rynku i sygnały wyprzedzenia. Ostatnie odczyty powyżej 1,0 odzwierciedlały rosnące obawy o przyszłość rynku.

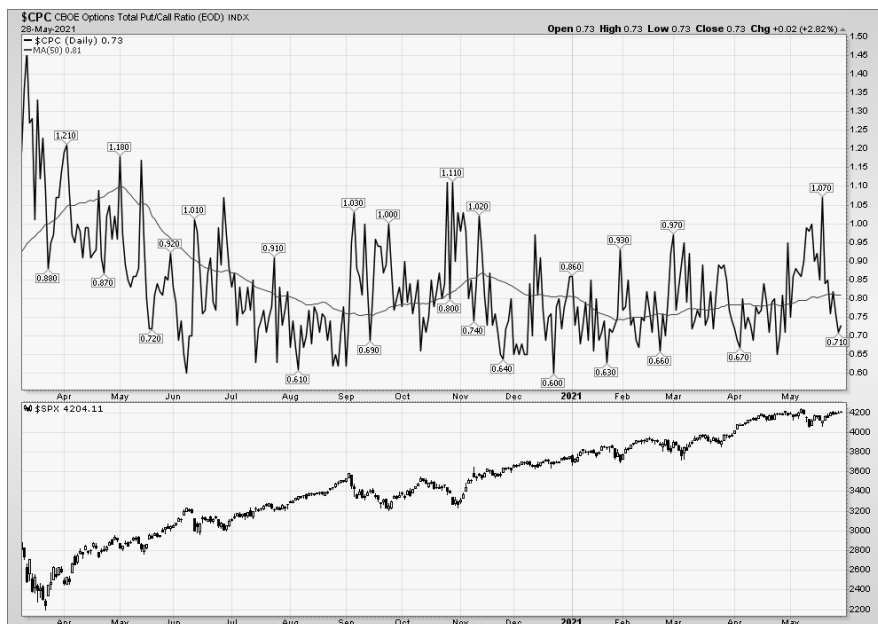
Spadki na rynku zazwyczaj następują szybciej niż wzrosty.

WSKAZÓWKĄ

Rysunek 5.2 przedstawia wykres dzienny indeksu S&P 500 (SPX, dolny wykres) oraz wskaźnika PCR dla CBOE (CPC) od marca 2020 r. do maja 2021 r. Wykres ten jest wart uwagi, ponieważ ilustruje następujące kwestie:

- ▶▶ Wskaźniki PCR nadal sprawdzają się w warunkach ekstremów rynkowych. Zwróć uwagę w szczególności na skok powyżej 1,45, który nastąpił, gdy rynek (SPX) osiągnął dno w marcu 2020 roku, wyznaczając koniec rynku niedźwiedzia wywołanego wybuchem pandemii COVID-19.
- ▶▶ Zwróć uwagę na odczyty powyżej 1,0, które wystąpiły w czerwcu, lipcu, wrześniu i październiku 2020 roku. Odpowiadały one ważnym krótko- i średnioterminowym dołkom na SPX.
- ▶▶ Zwróć szczególną uwagę, że było również wiele odczytów w pobliżu 0,6 przez cały okres przedstawiony na wykresie i że w większości przypadków nie odpowiadały one trwałym ekstremom rynkowym.

Źródło: StockCharts.com.

RYSUNEK 5.2. Dzienny wykres SPX ze wskaźnikiem PCR

Zapamiętaj (zastosuj) poniższe punkty, aby wynieść jak najwięcej korzyści z analizy sentymentu:

- ▶▶ Wskaźniki PCR mają tendencję do precyzyjniejszego wyznaczania rynkowych minimów, szczególnie po znaczących spadkach.
- ▶▶ Upewnij się, że właściwie identyfikujesz historyczne ekstrema oraz kontekst i implikacje dla kluczowych odczytów wskaźnika PCR.
- ▶▶ Potwierdź odczyty wskaźnika PCR przez obserwację bieżącego zachowania rynku na przykładzie działań algosów odzwierciedlanych w statystykach opcji na SPY.

ZAPAMIĘTAJ

Kwotowanie powszechnie monitorowanych ETF-ów i wystawianych na nie opcji odbywa się do godziny 16:15 czasu wschodniego — upewnij się, że masz właściwy czas i analizujesz cenę na zamknięcie sesji.

WSKAZÓWKA

Wskaźniki mogą zachowywać się inaczej podczas rynków byka i niedźwiedzia, a nawet podczas różnych faz rozwojowych dominującego trendu (wczesna, średnia, późna). Przy stosowaniu nowego wskaźnika należy sprawdzić jego działanie w porównywalnych okresach w przeszłości.

WSKAZÓWKA

Wartości wskaźnika PCR dla CBOE możesz pobrać na swój komputer i zbudować na ich podstawie swój własny wskaźnik. Wejdź na stronę www.cboe.com/data/historical-options-data/volume-put-call-ratios.

Wykorzystanie zmienności do pomiaru strachu

Strach jest silniejszą emocją niż chciwość. Panika jest więc bardziej dramatyczna niż euforia. To sprawia, że uczestnicy rynku generalnie kierują się do wyjścia znacznie szybciej niż wówczas, gdy angażują nowe środki w pozycje w akcjach. W rezultacie rynki zazwyczaj spadają znacznie szybciej niż rosną. Można to zaobserwować dzięki zwiększonej zmienności, gdy dzienne i tygodniowe wahania cen odbywają się w znacznie szerszym zakresie. Wykorzystanie zmienności do analizy sentymentu, jak to opisano w następujących sekcjach, pomaga rozpoznać trendy spadkowe, które są bliskie wyczerpania.

Pomiar zmienności

Zmienność w ścisłym sensie niesie ze sobą jedynie informacje o rozrzucie cenowym (jego zakresie) dla danego instrumentu. Możesz użyć różnych okienek czasowych do obliczenia zmienności, którą następnie poddasz annualizacji (przeskalujesz do wartości rocznej), co pozwoli Ci porównać jej wartości dla różnych instrumentów. Zmienność historyczną można nanieść na wykres, co pozwala na identyfikację trendów i zorientowanie się, jak aktualny poziom tej zmienności wypada na tle innych okresów.

Zmienność implikowana jest powiązana z wyceną opcji, ponieważ uwzględnia bieżącą cenę opcji przy założeniu, że wszystkie inne bardziej namacalne czynniki cenotwórcze (czyli cena instrumentu bazowego, czas do wygaśnięcia czy wolna od ryzyka stopa procentowa) zostały ustalone (są znane). Zmienność implikowana w pewnym sensie zawiera w sobie zmienność historyczną, tym bardziej że rozsądnie jest oczekiwać, że ceny akcji do pewnego stopnia będą poruszać się w podobny sposób jak w przeszłości — chociaż niekoniecznie tak samo.

Również zmienność implikowaną możemy nanieść na wykres, co pozwala na identyfikację trendów i kluczowych poziomów. Takie wykresy podkreślają silne efekty sezonowe dla niektórych akcji. Rozdział 15. jest poświęcony tematowi zmienności.

O czym mówi zmiana zmienności

Powinieneś rozumieć zmienność implikowaną, abyś mógł podejmować najlepsze decyzje przy zakupie i sprzedaży opcji. Korzystne może być w szczególności kupno opcji, gdy zmienność implikowana jest stosunkowo niska, oraz ich sprzedaż, gdy jest stosunkowo wysoka — ale nigdy nie ma gwarancji, że pozornie niska lub wysoka zmienność nie będzie się utrzymywać.

Oczywiście zawsze jest szansa pomyłki w określeniu kierunku ruchu indeksu lub pojedynczej akcji, ale mówiąc ogólnie:

- ▶▶ Kiedy zmienność implikowana jest stosunkowo niska i szybko wzrasta, zwiększa wartość zarówno opcji kupna, jak i sprzedaży.
- ▶▶ Kiedy zmienność implikowana jest stosunkowo wysoka i szybko spada, zmniejsza wartość zarówno opcji kupna, jak i sprzedaży.

Oczekujące na publikację wiadomości i raporty — wraz z nieoczekiwanymi przez uczestników rynku wydarzeniami — mogą wywołać wzrost zmienności implikowanej. Po opublikowaniu wiadomości lub przejściu wydarzenia do historii, nawet jeśli wywołało to początkową reakcję na rynku bazowym, poziom zmienności implikowanej spada równie szybko, jak wcześniej rósł. Mogą również wystąpić zmiany w zmienności implikowanej, które są bardziej stopniowe, w obu kierunkach.

Strach w wydaniu Wall Street — indeks VIX

VIX to skrót od *volatility index* — indeksu zmienności. Jest to średnia wartość zmienności implikowanej obliczana na podstawie określonych kontraktów opcyjnych na indeks S&P 500 i jest używana jako wskaźnik sentymentu — niekiedy określa się ją wprost jako indeks strachu. Być może słyszałeś odniesienia do VIX w ustach analityków komentujących aktualne warunki rynkowe. CBOE publikuje wartości VIX codziennie (na zamknięcie). Ponieważ VIX jest indeksem powiązanim z rynkiem opcji, oprogramowanie analityczne może wykreślać wartości tego wskaźnika w czasie rzeczywistym.

Ponieważ zmienność statystyczna (historyczna) zazwyczaj wzrasta, gdy wyceny instrumentów spadają, należy oczekiwać, że zmienność implikowana wówczas również wzrośnie. Obserwując VIX i SPX na tym samym wykresie, można przekonać się, jak często ma to miejsce w praktyce. W przypadku odczytów VIX obowiązują następujące zasady:

- ▶▶ Rosnący VIX odzwierciedla pesymizm (strach) na SPX i (zwykle) rynku jako całości.
- ▶▶ Spadający VIX odzwierciedla optymizm lub daje sygnał neutralny dla SPX i (typowo) rynku jako całości.

Dominujący negatywny sentyment jest odzwierciedlony przez wysokie poziomy VIX. W końcu jednak pokłady strachu u niedźwiedzi wyczerpują się, następuje odwrócenie trendu na rynku akcji i VIX spada. Rysunek 5.3 przedstawia wykres dzienny dla odwróconego indeksu VIX (1/VIX) z nałożonym indeksem SPX. Zwróć uwagę na niemal 100-procentową korelację obu tych wykresów, gdy używa się odwrotności poziomów VIX. Jest to szczególnie widoczne podczas bessy wywołanej COVID-19 na początku 2020 roku.

Źródło: StockCharts.com.

RYSUNEK 5.3. Wykres dzienny VIX (1/VIX) na tle SPX

WSKAZÓWKA

Związek pomiędzy tymi dwoma indeksami jest silny. Przy czym, jeśli spojrzeć na VIX w bazowej postaci, korelacja między nim a SPX będzie ujemna (nie zmienia to jednak siły związku). W tym przypadku, kiedy SPX spada, VIX rośnie i odwrotnie, a maksima i minima występują parami.

Skorowidz

A

akcje, 39
ochrona długich pozycji
  opcje sprzedaży, 202
ochrona krótkich pozycji
  opcje kupna, 210
ochrona pozycji
  obniżanie kosztów, 249
profile ryzyka
  pozycja długa, 73, 80
  pozycja krótka, 74, 81
w wolnym obrocie, free float, 46, 163
zysk
  pozycja długa, 77
  pozycja krótka, 77
akumulacja zysków, 151
algorytmy tradingowe, *Patrz* algosy
algosy, 22, 91
  mierzenie aktywności, 100
analiza, 400
  cykli, 134
  fundamentalna, 107
  poziomów wsparcia i oporu, 126
  relatywna zmienności implikowanej, 271
  rynku, 99
  ryzyka związanego z motylem, 364
  sektorowa, 107, 136
  sentymentu, 100
  techniczna, 107
    horyzont czasowy, 109
  trendów rynkowych, 111, 270
  zmienności, 124
  zmienności sektorowej, 119
animatory rynku, 22, 54

assignment, 48
ATR, average true range, 119, 120
autowykonanie, 195

B

backtesting, 30, 145
  etapy, 147
bieżący poziom indeksu, 182
boty, 22

C

cena, *Patrz także* kurs
  instrumentu bazowego, 40, 44
  kupna, bid, 43, 167
  odniesienia, 183
  opcji, *Patrz także*, kwotowanie rynkowe,
    41
  sprzedaży, ask, offer, 43, 167
  wykonania, 27, 40, 45, 183
certyfikaty ETF, 32
ciąg Fibonacciego, 132
cierpliwość, 398
cykle wygaśnięcia, 43
czas, 61
  do wygaśnięcia, 182
  życia opcji, 60

D

dane w czasie rzeczywistym, 42
data wykonania, 31
day trading, 34

debet

ryzyko i korzyści, 237

delta, 304, *Patrz także współczynniki greckie*

depozyt zabezpieczający, 73, 378

długa pozycja

kontrakty LEAPS, 227

w akcjach, 212, 225

w opcjach, 194

kupna, 212, 225

sprzedaży, 212, 228

długi kondor, long condor, 370

w opcjach kupna, long call condor, 370

w opcjach sprzedaży, long put condor,
370

żelazny, long iron condor, 370

długi motyl, long butterfly, 354

w opcjach kupna, long call butterfly, 355

w opcjach sprzedaży, long put butterfly,
360, 361, 389

żelazny, long iron butterfly, 366, 367

drawdown, 146

dywidendy, 219, 220, 266

dzienny rzeczywisty zasięg, TR, 120

dźwignia finansowa, 27, 30, 60, 64, 73, 224

E

ekstrema rynkowe, 101

EMA, exponential moving averages, 112

emocje, 34, 397, 400

ETF-y, exchange-traded funds, 32, 261

identyfikacja zasobów, 265

kalkulacja zmienności historycznej, 269

lewarowane, 39, 262

możliwości inwestowania, 276

oparte na indeksach towarowych, 33

ocena warunków rynkowych, 278

ryzyko, 264

sektorowe, 283

monitorowanie, 286

miarę wyników, 287

wady, 288

wybieranie silnych sektorów, 284

wybieranie strategii, 287

zalety, 288

sposób ważenia aktywów, 263

sposób wyboru, 277

zarządzane, 265

zmniejszanie zmienności portfela, 269

F

fast market, szybki rynek, 170

filtr, 145

free float, 46, 163

fundusze notowane na giełdzie

ETF-y, 33, 38, 262

fuzje i przejęcia, 219, 220

G

giełdy opcji, 51

globalne trendy gospodarcze, 91

grupowa ocena prawdopodobieństwa, 135

grymas zmienności, volatility skew, 253

H

handel

akcjami, 39

oparty na emocjach, 34

opcjami, 22

uzyskanie zgody, 49

wskazówki, 49

sektorowy, 32

symulowany, 142, 143, 154

zdyscyplinowany, 396

hedging, 212

akcji, 217

opcje na akcje, 213

portfela, 218

opcje na indeks, 214

I

identyfikacja

kontraktu, 42

pozycji neutralnych, 302

relatywnie silnych sektorów, 113

trendu, 92

indeks giełdowy

Dow Jones Industrial Average, DJIA, 178

Nasdaq-100, NDX, 179

PHLX Semiconductor Sector Index, SOX,
179

Russell 2000 Index, 179

S&P 500, SPX, 178

indeks zmienności, 105

indeksy, 38, 263
  podmioty zarządzające, 181
  równomiernie ważone, 180
  w handlu opcjami, 181
  ważone ceną, 180
  ważone kapitalizacją, 180
informacje o ETF-ach, 266
instrumenty bazowe i pochodne, 25, 41, 183
  akcje i obligacje, 39
  ETF-y, 38
  indeksy, 38
  kontrakty terminowe, futures, 38
  opcje, 38
  towarowe kontrakty terminowe, 38
intraday, 139
ITM, in the money, 44
izba rozliczeniowa, 55

J

jakość wykonania, 170

K

kalkulacja stopy zwrotu, 120
kalkulator opcji, 42, 66, 70
kanał
  regresji, 130
  cenowy, 130
kapitalizacja rynkowa spółki, 179
kierunek ruchu
  ograniczanie ryzyka, 292
kołnierz, collar, 380
  ochronny, protective collar, 249
kontrakty, 36 *Patrz także* opcje
  LEAPS, 227, 352
  terminowe towarowe, 38
kontrolowanie emocji, 34
korekta pozycji
  sposób dostosowania, 310
  wybór momentu, 309
koszty, 61
  alternatywne, 156
  ochrony pozycji długich, 207
  transakcyjne, 156
  wejścia w krótką pozycję, 211
  związane z tradingiem, 159

kredyt
  ryzyka i korzyści, 242
kroczący limit stop dla zysków, 150
krótki rozszerzony stelaż, short strangle, 299
krótkie pozycje
  opcyjne, 195
  w akcjach, 38, 212, 228
kurs
  rozliczeniowy indeksu, SET, 190
  wykonania opcji, 182
kwotowanie rynkowe, 41
  opóźnione, 43
  w czasie rzeczywistym, 43

L

LEAPS, 227, 352
liczba
  akcji, free float, 46
  aktywnych kontraktów w obrocie, open
  interest, 43, 163
  kontraktów opcyjnych, open interest, 46
likwidacja
  istniejącej pozycji, 172
  pozycji kombinowanej, 173
linia
  A/D, wzrostów/spadków, 94, 96
  regresji, 130
  trendu, 116, 128
  cenowa, 150

Ł

łańcuch opcji, 42
łączenie opcji, 232
łączenie opcji z akcjami, 244

M

maklerzy, 54
maksima rynkowe, 98
maksymalna korzyść (zysk), 235, 236
maksymalne ryzyko (strata), 72, 161, 236
miary sentymentu, 100
minima rynkowe, 98
mnożnik, 41, 183

modelowanie
wartości opcji, 69
zlecenia, 165
moneyness
opcji kupna, 191
opcji sprzedaży, 191
monitorowanie
premii opcyjnej, 138
współczynników greckich, 140
zmian cen opcji, 140

N

najlepsza realizacja, 58
nastawienie kierunkowe, 33
nieosłonięta opcja kupna, 48
normalizacja, 119
notowania kontraktów, 57

O

obciążenie kierunkowe, directional bias, 33
obliczanie delty, 303
obligacje, 39
data zapadalności, wykupu, 39
obowiązki sprzedawcy opcji, 36
ocena
handlu, 136
impetu, momentum, 147
ochrona, *Patrz także* ograniczenie
długich pozycji
czas trwania, 205
poziom, 205
ważenie kosztów w stosunku do
czasu, 207
długotrwała, 208
koszty, 209, 249
portfela, 31, 201
częściowa, 213
kompleksowa, 216
OCO, one cancels other, 173
odchylenie standardowe, 68
odpowiedzialność, 401
ogłoszenie stanu fast market, 57
ograniczanie, *Patrz także* ochrona
ryzyka kierunkowego, 31, 292
strat, 150
OHLC, open-high-low-close, 108

OIC, Options Industry Council, 55
określanie wielkości pozycji, 155
opcje, 25
amerykańskie, 31, 184
wykonywanie praw, 198
wypełnianie zobowiązań, 199
at the money (po cenie), 63
cykle wygaśnięcia, 43
dla ochrony aktywów, 31
długotrwała ochrona, 208
dostosowane, 219
identyfikacja, 222
wycena, 222
dźwignia finansowa, 60
europejskie, 31, 185
finansowe, 36
giełdowe, 36
indeksowe, 31, 32, 177
parametry, 182
korzyści, 62
koszty, 60
kupna, call option, 26, 36, 75, 78, 82, 182
LEAPS, 382, 383
pokryte, 245
popyt, 46
wskazanie do wykonania, 193
zabezpieczanie krótkiej pozycji, 210
łączenie, 232
łączenie z akcjami, 244
mało płynne, 40
na akcje, 31, 182, 213
realizowane cele, 37
w stylu amerykańskim, 192
w stylu europejskim, 196
na fundusze ETF, 32, 266, 267
na indeksy, 182, 214, 266
obowiązki sprzedawcy, 36
odkupowanie, 245
ograniczony czas życia, 37, 60
po cenie, ATM, 194
poza ceną, out of the money, OTM, 44,
63, 194
pozwolenie na wygaśnięcie, 40, 44
pozycje kombinowane, 83
prawa, 27
prawa nabywcy, 36
ryzyko
opcja kupna, 75, 82
opcja sprzedaży, 76, 82

sprzedaż przed wygaśnięciem, 40
 sprzedaży, put option, 26, 36, 76, 79, 82, 182
     łączenie, 202
     pokryte, 246
     popyt, 46
     wskazanie do wykonania, 193
     zabezpieczanie długich pozycji, 202
 terminy wygaśnięcia, 27
 w cenie, in the money, ITM, 44, 63, 194, 195, 204
 warianty wygasania, 197
 wartość czasowa, 45, 60
 wskazanie do wykonania, 56
 wycena, 38, 40
 wygasające, 194
     bez wartości, 163
 wykonanie, 56
     przed wygaśnięciem, 40
     styl amerykański, 187
     styl europejski, 190
 wypełnienie zobowiązań, 192
 z bardziej atrakcyjnymi cenami wykonania, 28
 z dłuższym terminem wygaśnięcia, 28
 zabezpieczanie długich pozycji
     czas trwania ochrony, 205
     koszt ochrony, 209
     poziom ochrony, 205
     ważenie kosztów ochrony, 207
 zasady skutecznego handlu, 275
 zobowiązania, 27
 zysk
     opcja kupna, 78
     opcja sprzedaży, 79
 open interest, 61
 optymalizacja realizacji zleceń, 162
 OTM, out of the money, 44
 otwarte kontrakty, 204
 otwieranie pozycji, 47
     kombinowanych, 168
     w pojedynczej opcji, 167

P

PCR, put/call ratio, 102
 plan tradingowy, 34, 158, 398
 płynność, 61, 266
     ograniczona, 61
     podejście neutralne, 301
     podziały akcji, 219, 220
     pokrywanie pokrytej opcji kupna, 246
 pomiar
     aktywności algosów, 100
     strachu, 104
     zmienności, 104
     porównanie siły względnej, 114, 115
 poślizg cenowy, 61
 poziom
     oporu, resistance, 111
     wsparcia, support, 111
     wsparcia i oporu, 116, 126
 pozycje
     długie w akcjach, 73, 77, 80, 194
         ochrona, 202
     krótkie w akcjach, 74, 77, 81, 195
         koszt ochrony, 211
         ochrona, 210
     pokryte, 2448
     kombinowane, 83, 303
     neutralne, 301, 307
         identyfikowanie, 302
     złożone
         z opcji i akcji, 84
         wyłącznie z opcji, 84
 prawa nabywcy kontraktu opcyjnego, 36
 prawdopodobieństwa, 134
 prawo
     do sprzedaży, 45
     do zakupu, 45
 premia opcyjna, 42, 57, 63, 183
     monitorowanie, 138
 profil inwestora, 49
 profil ryzyka, 80, 226, 229
     dla długiego
         motyla, 358, 362
         motyla w opcjach sprzedaży, 391
         rozszerzonego stelaża, 300
         stelaża, 294, 387
         żelaznego kondora, 372
         żelaznego motyla, 368
     dla spreadu
         diagonalnego, 259, 385
         kalendarzowego, 256, 257
     dla stelaża, 297
     dla strategii
         bear call spread, 240
         bear put spread, 237

- profil ryzyka
  - dla strategii
    - bull call spread, 235
    - bull put spread, 241
    - kołnierza, 381
    - long put, 382
    - nabycia opcji kupna LEAPS, 383
  - dla żelaznego kondora, 374
  - niedźwiedziego spreadu kredytowego dla
    - opcji kupna, 386
  - odwrotnego spreadu współczynnikowego
    - kupna, 388
    - sprzedaży, 390
  - pokrytej opcji kupna, 247
  - w handlu opcjami, 81
  - z kołnierzem ochronnym, 250, 252
- profile wypłaty, 80
- profilowanie pozycji kombinowanej, 85
- prognozy, 134
- próg rentowności, 236
  - dla akcji, 232
  - dla opcji, 205, 212
- przeważanie portfela, portfolio tilt, 283
- przewidywanie
  - ruchów cen, 126, 230
  - wielkości ruchu, 230
  - właściwego czasu, 231

R

- realizacja zleceń, 150, 170
- ROC, Rate of Change, 96, 98, 117
- robienie w konia, 93
- rolowanie
  - do przodu, 174
  - pozycji opcyjnej, 174
  - w dół, 174
  - w górę, 174
- rotacja sektorowa, 116
- rozszerzenia
  - cen, 132
  - w czasie, 134
- rozszerzony długi stelaż, long strangle, 298
  - profil ryzyka, 300
- RSC, Relative Strength Comparison, 114
- RSI, Relative Strenght Index, 96–98

- rynek
  - bieżący, 163
  - byka (trendy wzrostowe), 26, 112, 128, 145, 225
  - niedźwiedzia (trendy spadkowe), 26, 112, 128, 145, 228
- rynki towarowe, 33
- ryzyko, 37, *Patrz także* strata
  - cenowe, 273
  - czas życia opcji, 60
  - dla długiej pozycji w akcjach, 225
  - dostosowanych opcji, 219
  - dźwignia finansowa, 60
  - na rynkach
    - akcji, 73 80
    - opcji, 75
    - spadkowych, 228
    - wzrostowych, 225
  - nieograniczone, 48
  - porównanie, 275
  - profile, 226, 229
  - specyficzne instrumentu, 275
  - spreadu pionowego, 252
  - wartość czasowa opcji, 60
  - zmniejszanie
    - poprzez łączenie opcji, 232
    - poprzez strategię debetową, 233
    - poprzez strategię kredytową, 238
    - poprzez wykorzystanie dźwigni, 224
  - związane
    - z ETF-ami, 264
    - z kondorami, 372
    - z żelaznym motylem, 367

S

- siła ruchu, 92
- slippage, 61
- SMA, simple moving averages, 112
- specjaliści, 54
- specyfikacja dostawy (rozliczenia), 41
- spieniężenie wykonania, 191
- spin-offy, 219, 220
- spoofing (robienie w konia), 93
- sprawdzanie
  - efektywności systemu, 146
  - stabilności systemu, 146

spread, 53, 169
   bid-ask, 61
   byka
     dla opcji kupna, 233
     dla opcji sprzedaży, 239
   debetowy, 153
     dla opcji kupna, 234
     dla opcji sprzedaży, 236
   diagonalny, diagonal spread, 252, 256, 382
     ATM, 153
     kupna, 384
     profil ryzyka i zysku, 258, 259
   kalendarzowy, 252, 253
     ATM, 153
     kupna, 254
     ocena ryzyka i zysku, 254
     profil ryzyka, 256, 257
   kondora, 370
   kredytowy, 153
     dla opcji kupna, 239
     dla opcji sprzedaży, 240
     opcji kupna, 386
   motyla, 364
   niedźwiedzia
     dla opcji kupna, 238, 385
     dla opcji sprzedaży, 234
   pionowy, vertical spread, 233, 238, 251
     zmiana profilu ryzyka, 252
   współczynnikowy
     kupna odwrotny, 387
     sprzedaży odwrotny, 389
 sprzedaż opcji
   call, Sell Call to Open, 164
   kupna, 47
   sprzedaży, 48
 stabilność, 146
 statystyki z rynku opcji, 100
 stelaż delta neutralny, 305
   profil ryzyka, 308
   wyznaczanie delty, 306
 stopy procentowe, 90
 stosunek opcji sprzedaży do opcji kupna, PCR, 102
 strata, 395, *Patrz także* ryzyko, profil ryzyka
   ograniczanie, 150
   maksymalna dla akcji, 211
   maksymalna dla opcji, 211
   skumulowana, 146
 strategia, 152
   bear call spread, 240
   bear put spread, 234, 237
   bull call spread, 233, 235
   bull put spread, 241
   buy-write, 152
   covered call, 135, 153, 248, 268
   długiego stelaża, long straddle, 292, 385, 387
     działanie strategii, 293
     korzyści z dużego ruchu, 294
     na rynkach, 293
     profil ryzyka, 297
   kołnierza, 268, 380
   kombinowana, 243, 268
   kondora, 153, 369
     analiza ryzyka, 372
   kredytowa, 238
   long put, 380
   married put, 153, 203, 378
   motyla, 153, 354
     analiza ryzyka, 364
     w opcjach kupna i sprzedaży, 366
   neutralna, 301
   ochronna, protective put, 203, 208, 212, 249, 268, 303
   pokrytej opcji kupna, covered call, 247, 250, 347
   protective call, 212
   rozszerzonego stelaża, strangle, 292
   spreadowa, 169
   stelaża, straddle, 292
 styl wykonania
   amerykański, 184
   europejski, 184
 swap, 39
 sygnały do zajęcia pozycji, 115
   kupna przy spadkach, 119
   sprzedaży przy wzrostach, 119
 symbole opcji giełdowych
   cena wykonania, 43
   data wygaśnięcia, 43
   instrument bazowy, 43
   typ opcji, 43
 symulator portfela opcyjnego, 144
 symulowany trading, 29

system
oparty na ROC, 149
przeglądanie wyników, 148
sprawdzanie efektywności i stabilności,
146
tradingowy, 144
tradingowy na bazie ROC, 148
weryfikacja historyczna, 147
szerokość rynku, 93
szybki rynek, 170

Ś

ślady stóp na śniegu, 270
śledzenie algosów, 100
średnia rzeczywistego zasięgu, ATR, 119, 120
średnie kroczące, 96, 112
proste, SMA, 112
wykładnicze, EMA, 112
świadomość najgorszego scenariusza, 85

T

termin wygaśnięcia, 41
timing rynkowy, 229
transakcja
niepokryta, 48
pokryta, 48
trend
boczny, konsolidacja, 33, 145, 345
identyfikacja zyskownych pozycji, 346
lista strategii, 353
opcje LEAPS, 352
strategia covered call, 347
strategie opcyjne, 352
zarządzanie istniejącymi pozycjami,
347
spadkowy, rynek niedźwiedzia, 26, 112,
128, 145, 228
wzrostowy, rynek byka, 26, 112, 128,
145, 225
trendy ROC, 118
tworzenie
kontraktów opcyjnych, 46
pozycji pokrytych, 244
stelaża delta neutralnego, 305
typy zleceń, 164

U

usuwanie rozbieżności, 114

V

VIX, volatility index, 105

W

wartość czasowa, 62, 63
dzienna utrata, 206
opcji, 45, 46, *Patrz także* premia opcyjna
rozliczeniowa, 183
wewnętrzna, 63
warunki rynkowe, 57
weryfikacja
historyczna, 145, 150
wsteczna, backtesting, 29, 145
wielkość pozycji, 155
wizualizacja popytu i podaży, 110
wolumen ETF, 279
wskazanie do wykonania, 48, 56, 193
wskaźnik
%b, 119, 124
akumulacji/dystrybucji, ADI, 348
ATR, 120
momentum, 280
PCR, 102
równowagi wolumenu, OBV, 348
RSC, 114, 281
siły względnej RSI, 96, 117, 348
szerokości rynku, linia A/D, 93, 94
wolumenu OBV-VBP, 348
zmian ROC, 96, 117, 119, 147, 348
współczynniki
Fibonacciego, 132
greckie, 66, 70
delta, 304–306
gamma, 304, 305
monitorowanie, 138, 304
wstęgi Bollingera, 96, 97, 119, 124, 280, 348
%b, 119, 124
szerokość, 124
wstrzymanie handlu danym instrumentem, 57
wycena opcji, 40, 66
wygasanie opcji na akcje, 38, 197

- wykonanie
  - opcji, 56, 163, 170
    - kupna, 45
    - rutynowe (autow wykonanie), 195
    - sprzedaży, 46
  - praw, 198
- wykres cenowy
  - momentum i wstęgi Bollingera, 280
  - wolumen i średnie kroczące, 279
- wykres
  - dziennej linii wzrostów/spadków NYAD, 95
  - liniowy, 108
  - OHLC z kanałem regresji, 131
  - ryzyka dla rozszerzonego stelaża, 300
  - słupkowy, 120
    - OHLC, 108
    - OHLC z linią wsparcia oraz 50-dniowymi EMA, 128
    - OHLC z uwzględnieniem ATR, zmienności historycznej i wskaźnika ROC, 123
  - SPX ze wskaźnikiem PCR, 103
  - świecowy, 109
  - świecowy z uwzględnieniem ATR i zmienności statystycznej, 121
  - tygodniowy z EMA, 115
  - z linią trendu, 129
  - ze zniesieniami i rozszerzeniami Fibonacciego, 133
  - zmienności historycznej, 273
  - zmienności implikowanej, 272
- wypełnienie zobowiązań, 192, 199
- wytrwałość, 154
- wzrost i spadek cen wraz z rynkiem, 93

Z

- zabezpieczenie, 30
  - długich pozycji w akcjach, 202
  - krótkich pozycji w akcjach, 210
- zamykanie pozycji, 44–47
- zanik wartości czasowej, 27
- zarządzanie
  - emocjami, 397, 400
  - handlem, 136
  - kosztami, 159
  - ryzykiem, 150, 172, 291, 394
- zawieranie transakcji, 52

- zlecenia, 53, 162
  - anulujące, cancel order, 165
  - czas trwania, 165
  - czas ważności, 167
  - dla opcji kupna, 164
    - pozycja długa, 164
    - pozycja krótka, 164
  - jakość wykonania, 170
  - kombinowane, 162, 173
  - kupna
    - Buy to Close, 55, 164, 380
    - Buy to Open, 55, 164
  - modyfikacja, 165
  - na debetowy spread pionowy, 238
  - oczekujące, 58, 171
  - otwierające, 163
  - rola maklera, 162
  - rynkowe (po każdej cenie), 164
  - sprzedaży
    - Sell to Close, 55
    - Sell to Open, 55
  - typu „jedno anuluje drugie”, 166, 173
  - typu „modyfikuj lub anuluj”, 165
  - warunkowe, 172, 173
  - z limitem
    - aktywacji (stop-loss), 150, 164–167
    - aktywacji na samej opcji, 172
    - ceny (stop-limit), 164
  - z pionowym spreadem, 238
  - zamykające, 163
  - zasady składania, 163
- zmiana współczynników greckich, 138
- zmienność, 61, 104, 267, 269, 273
  - historyczna (HV), 68, 119, 140, 182, 370
  - implikowana (IV), 69, 140, 370
  - mierzenie, 104
  - statystyczna, 106, 119
  - wpływ na cenę opcji, 140
  - zmiana, 105
- zniesienia cen, 132
- zysk, 62, 155
  - akumulacja, 151
  - maksymalny z opcji, 211
  - na rynku akcji, 77
  - realizacja, 150
  - w handlu opcjami, 78
  - z wykonania, 205

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

Obracaj opcjami jak zawodowiec!

Opcje kupna, opcje sprzedaży, ceny wykonania, rentowność — tu znajdziesz wyjaśnienie wszystkich kwestii, dzięki którym możesz działać i zarabiać na rynkach wzrostowych, spadkowych i płaskich. Bardziej zrównoważone, strategiczne i oczywiście dochodowe portfolio to muzyka dla Twoich uszu, prawda? Pozwól, aby ta książka stała się Twoim mentorem, który pomoże Ci wskoczyć w wir walki na arenie opcji!

W książce:

- zyskiwanie na pogorszeniu sytuacji rynkowej
- szacowanie ryzyka i zysków
- podstawy analizy technicznej i sektorowej
- opcje ochrony własnych aktywów

Dr Joe Duarte

jest autorem książek o tematyce finansowej, prywatnym inwestorem i traderem, a także byłym menedżerem finansowym i prezesem River Willow Capital Management. Napisał między innymi poradniki *Trading Futures for Dummies* i *Market Timing for Dummies*.

Cena: 89,00 zł

ISBN 978-83-283-9005-8

9 788328 390058

dla
bystrzaków